

Algemeen

Een lang neumatisch teken duurt één chronos (tempus, slag) twee korte hebben de waarde van één lange.

Een teken wordt verlengd, gewoonlijk verdubbeld, door 1. toevoeging van een dwarsstreepje: episema, 2. de toevoeging van een letter t = tenete = houd aan of a = augete = vermeerder, 3. de toevoeging van een letter x = expecta = wacht met de volgende toon; dit kan ook een rust betekenen.

Een teken wordt verkort door toevoeging van de letter c = celeriter.

De letters a. t en c worden ook wel toegevoegd ter verduidelijking of ter correctie.

De eerste één of twee lettergrepen van een frase hebben doorgaans korte noten, als een soort opmaat. De laatste noten van een frase wordt verlengd. Beide worden niet altijd aangegeven. In principe duurt iedere combinatie van tekens één chronos of een veelvoud daarvan.

De meeste chronoi komen in paren voor, zodat er maten van twee chronoi ontstaan (binair metrum). Slotlettergrepen van een frase vallen in dat geval op de sterke eerste tel. Ook de eerste lange noot na de korte tonen aan het begin van een frase valt op een sterk maatdeel. In de transcripties is de maat niet weergegeven.

Uitgesponnen melisma's op één lettergreep worden aan het slot van een stuk iets vertraagd en kunnen daardoor soms een korte noot "teveel" of "te weinig" bevatten. In de transcripties is dit soms gecorrigeerd door toepassing van een lombardisch-gepuncteerd ritme of een triool, bestaande uit een achtste + een kwart noot, en soms is het als onregelmatigheid geaccepteerd.

Tekens kunnen in combinaties afwijken van de standaardlengte. Bij een dergelijke afwijking kunnen de verlengings- of verkortingstekens worden gebruikt om dat weer te corrigeren, zie bijvoorbeeld bij de climacus.

Een korte beginnoot van een neum kan in bepaalde gevallen als voorslag vóór de slag tellen en qua tijdsuur afgaan van het eind van de voorafgaande noot, bijvoorbeeld bij de pes, de torculus en de porrectus. Ook de versieringen van de oriscus in combinaties vallen voor de slag.

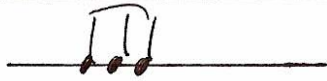
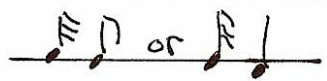
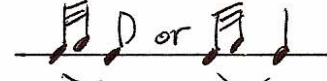
Tijdsduren van voorslagen en trillers moeten niet exact en puntig, maar vrij, soepel en gebonden worden uitgevoerd.

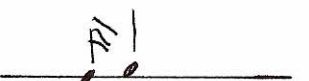
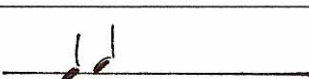
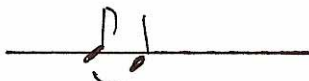
De weinige dynamiek wordt in de hier gegeven stukken aangegeven met de letters l = leniter = zacht en m = mediocriter = gemiddeld. Dit is weergegeven met piano en mezzopiano.

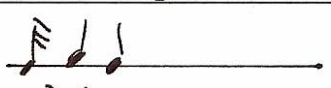
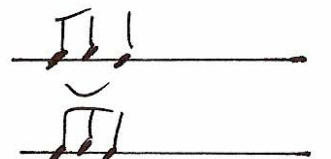
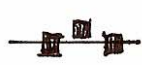
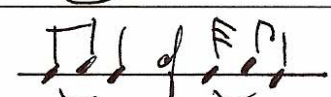
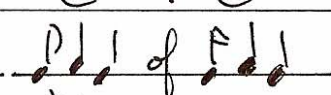
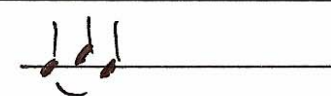
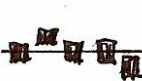
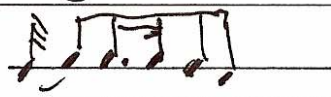
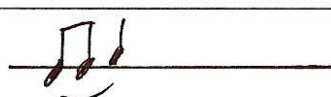
Het schema hieronder is een selectie van de tekens die in de stukken op de site voorkomen. Als er stukken met andere tekens op de site worden toegevoegd, zal ik deze tekst aanvullen.

Arnold den Teuling, 5 februari 2006; verbeterd 17 september 2006.

Schema

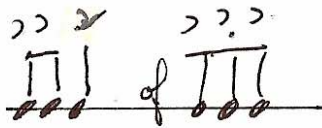
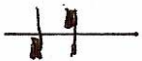
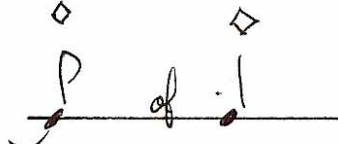
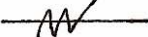
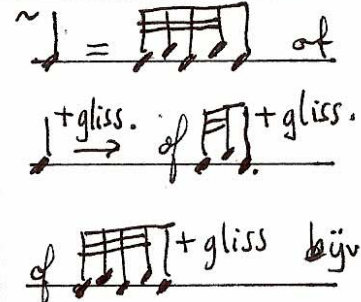
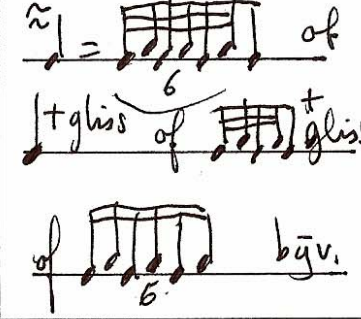
Schrijfwijze in klasiek Gregoriaans notenschrift	Naam neum	Neumteken	Toevoeging of combinatie	Toelichting	Weergave in modern notenschrift
	Punctum	.			
	Trigonon	∴			
	Trigonon met uitbreiding	∴	+ punctum		
	Tractulus	—		laag	
	Tractulus	⊥	+ episema		
	Virga	/		hoger	
	Virga	↗	+ episema		
	Oriscus, los	5		de los voorkomende oriscus is lang; de oriscus begint met een versiering hoofdnoot-bovensecunde-hoofdnoot	
	Oriscus in combinaties of aangehecht, bol	∪		begint met een voorslag vanaf de bovensecunde	
	Oriscus in combinaties of aangehecht, hol-bol	~		begint met een versiering hoofdnoot-bovensecunde-hoofdnoot	
	Virga strata of pressus maior	∴	+ oriscus + punctum	veelal in slotcadensen; eerste twee tonen op dezelfde hoogte of mi-fa, laatste toon lager.	

	Bivirga	//		op dezelfde toonhoogte	
	Pressus (minor)	∩	oriscus + punctum	dalend, bijna altijd in samenstellingen; relatie tot virga strata is mij niet altijd duidelijk	
	Pes of podatus, kort	✓		stijgend	
	Pes of podatus, kort	✓		als de eerste noot op dezelfde toonhoogte staat als de voorgaande en de tweede noot een terts of meer hoger staat, is de eerste noot een voorslag	
	Pes met liquescent	∩		teken lijkt sterk op pes; zie bij liquescent	
	Pes of podatus, lang	✓			
	Pes of podatus, gedeeltelijk verlengd	✓	+ episema		
	Pes quassus	✓	+ oriscus	na een korte noot: na een lange noot:	
	Clivis, kort	∩		dalend	
	Clivis, kort	∩		vóór een nieuwe lettergreep of lagere, lange noot soms:	

	Clivis, lang				
	Clivis gedeeltelijk verlengd		+ episema		
	Clivis verlengd, met voorslag		+ episema	niet altijd te onderscheiden van torculus	
	Torculus, kort			laag-hoog-laag, indien toegepast vóór een nieuwe lettergreep of lagere lange noot: anders:	
	Torculus, kort			als de eerste noot op dezelfde toonhoogte staat als de voorgaande en de tweede noot een terts of meer hoger staat, is de eerste noot een voorslag (clivis met voorslag of torculus initio debilis, vgl clivis)	
	Torculus, gedeeltelijk Verlengd		+ episema	eerste noot vaak voorslag	
	Torculus, gedeeltelijk verlengd		+ episema	eerste noot meestal voorslag	
	Torculus, lang			vaak onmiddellijk vóór slotcadens	
	Torculus in veel voorkomende samenstelling		+ pressus		
	Scandicus			stijgend	

	Salicus		= punctum + korte oriscus + virga	punctum en oriscus op dezelfde toon of mi-fa	
	Climacus, kort			dalend	
	Climacus, lang				
	Climacus, gedeeltelijk verlengd				
	Climacus, gedeeltelijk verlengd		+ episema		
	Porrectus			hoog-laag-hoog; indien toegepast vóór een nieuwe lettergreep of lagere, lange noot: anders:	
	Porrectus, gedeeltelijk verlengd		+ episema		
	Apostropha			vaak op dezelfde toonhoogte als voorgaande noot; vermoedelijk met een glissando vanuit de voorgaande noot of de benedenseconde uit te voeren	
	Bistropha			vaak op dezelfde toonhoogte; vermoedelijk is iedere noot met een glissando vanuit de voorgaande noot of de benedenseconde uit te voeren	
	Bistropha met verlenging		+ episema		

	Tristropa		+ episema	de eerste twee noten vaak op dezelfde toonhoogte, de derde ook of lager; vermoedelijk is iedere noot met een glissando vanuit de voorgaande noot of de benedenseconde uit te voeren.	
	Liquescent	Lusje, boogje aan voorgaande noot vast		wordt gezongen op bepaalde medeklinkers (aan d of t wordt een schwa toegevoegd, als in Nederlands: de en te); tijdsduur gelijk aan de noot waar deze is aangehecht. De liquescent is ook te onderscheiden van de pes en de clivis doordat in de tekst de medeklinkers l, m, n, ng, r, d of t en de u in -au- als aparte lettergrepen zijn weergegeven; boven de noot is een ruitje geplaatst.	
	Qulisma, kort			de voorafgaande noot is altijd lang; komt voor in combinaties van pes, scandicus, torculus en porrectus en heeft de waarde van een chronos; uitvoering niet zeker: een dubbele prall-triller vanaf de hoofdnoot of een glissando naar de volgende noot, of misschien een combinatie	
	Qulisma, lang			de voorafgaande noot is altijd lang; komt voor in combinaties van pes, scandicus, torculus en porrectus en heeft de waarde van een chronos; uitvoering niet zeker: een drievoudige prall-triller vanaf de hoofdnoot of een glissando naar de volgende noot, of misschien een combinatie	